

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**

NGUYỄN THỊ NGỌC

**SỬ DỤNG TRI THỨC ĐỊA PHƯƠNG TRONG
GIÁO DỤC QUYỀN VÀ BỒN PHẬN TRẺ EM CHO
HỌC SINH TIỂU HỌC TÀY - NÙNG**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2014

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**

NGUYỄN THỊ NGỌC

**SỬ DỤNG TRI THỨC ĐỊA PHƯƠNG TRONG
GIÁO DỤC QUYỀN VÀ BỒN PHẬN TRẺ EM CHO
HỌC SINH TIỂU HỌC TÀY - NÙNG**

Chuyên ngành: Lý luận và lịch sử giáo dục

Mã số: 62 14 01 02

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS PHẠM HỒNG QUANG

THÁI NGUYÊN - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận án chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận án

Nguyễn Thị Ngọc

MỤC LỤC

Lời cam đoan.....	i
Mục lục.....	ii
Danh mục các chữ viết tắt.....	iii
Danh mục các bảng.....	iv
Danh mục các biểu đồ, đồ thị.....	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của vấn đề nghiên cứu.....	1
2. Mục đích nghiên cứu.....	2
3. Khách thể và đối tượng nghiên cứu	2
4. Giả thuyết khoa học	2
6. Phạm vi nghiên cứu.....	3
8. Các luận điểm khoa học của luận án.....	5
9. Những đóng góp mới của luận án	6
10. Cấu trúc của luận án.....	6
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ SỬ DỤNG TRI THỨC ĐỊA PHƯƠNG TRONG GIÁO DỤC QUYỀN VÀ BỒN PHẬN TRẺ EM CHO HỌC SINH TIỂU HỌC TÀY - NÙNG	7
1.1. Tổng quan.....	7
1.1.1. Những nghiên cứu chủ yếu về hoạt động giáo dục quyền và bổn phận trẻ em	7
1.1.2. Một số công trình nghiên cứu về sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục học sinh.....	12
1.1.3. Những nghiên cứu về văn hóa Tày - Nùng và ý nghĩa giáo dục quyền và bổn phận trẻ em.....	13
1.2. Khái niệm cơ bản của luận án	17
1.2.1. Giáo dục quyền và bổn phận trẻ em.....	17
1.2.2. Tri thức - Tri thức địa phương.....	21
1.3. Tri thức địa phương của cộng đồng dân tộc Tày - Nùng trong giáo dục học sinh tiểu học	23
1.3.1. Đặc điểm của tri thức địa phương.....	23

1.3.2. Các tiêu chí xác định đặc trưng văn hóa là tri thức địa phương được sử dụng trong giáo dục học sinh tiểu học	24
1.4. Quá trình giáo dục quyền và bổn phận trẻ em cho học sinh học sinh tiểu học Tày - Nùng.....	26
1.4.1. Một vài đặc điểm cơ bản của học sinh tiểu học người Tày - Nùng	26
1.4.2. Đặc điểm của quá trình giáo dục quyền và bổn phận trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng.....	27
1.4.3. Nội dung và phương pháp giáo dục quyền và bổn phận trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng.....	30
1.4.4. Các con đường giáo dục quyền và bổn phận trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng	37
1.5. Sử dụng tri thức địa phương trong quá trình giáo dục quyền và bổn phận trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng	40
1.5.1. Mục đích sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục quyền và bổn phận trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng	40
1.5.2. Nội dung tri thức địa phương sử dụng trong giáo dục quyền và bổn phận trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng	42
1.5.3. Nguyên tắc và cách thức sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục quyền và bổn phận trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng.....	50
1.5.4. Các yếu tố ảnh hưởng tới quá trình sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục quyền và bổn phận trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng	53
KẾT LUẬN CHƯƠNG 1.....	55
Chương 2: CƠ SỞ THỰC TIỄN CỦA VIỆC SỬ DỤNG TRI THỨC ĐỊA PHƯƠNG TRONG GIÁO DỤC QUYỀN VÀ BỔN PHẬN TRẺ EM CHO HỌC SINH TIỂU HỌC TÀY - NÙNG KHU VỰC VIỆT BẮC.....	57
2.1. Những kinh nghiệm thực tiễn về giáo dục quyền và bổn phận trẻ em trên thế giới và ở Việt Nam.....	57
2.1.1. Kinh nghiệm của các quốc gia trên thế giới.....	57
2.1.2. Kinh nghiệm giáo dục quyền và bổn phận trẻ em tại Việt Nam.....	58
2.2. Khảo sát thực trạng sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục quyền và bổn phận trẻ em cho học sinh Tày - Nùng tại các trường tiểu học khu vực Việt Bắc	59

2.2.1. Những vấn đề chung về khảo sát thực trạng	59
2.2.2. Kết quả khảo sát thực trạng sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục quyền và bổn phận cho học sinh tiểu học Tày - Nùng khu vực Việt Bắc.....	62
2.2.3. Đánh giá chung về thực trạng sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục quyền và bổn phận cho học sinh tiểu học Tày - Nùng khu vực Việt Bắc.....	88
KẾT LUẬN CHƯƠNG 2.....	92
Chương 3: BIỆN PHÁP GIÁO DỤC QUYỀN VÀ BỔN PHẬN TRẺ EM CHO HỌC SINH TIỂU HỌC TÀY - NÙNG QUA SỬ DỤNG TRI THỨC ĐỊA PHƯƠNG CỦA KHU VỰC VIỆT BẮC.....	93
3.1. Một số nguyên tắc định hướng xây dựng biện pháp	93
3.1.1. Nguyên tắc đảm bảo tính mục đích của hoạt động giáo dục	93
3.1.2. Nguyên tắc đảm bảo gắn với cuộc sống của học sinh, với thực tiễn đời sống vùng miền	93
3.1.3. Nguyên tắc đảm bảo sự phù hợp với đối tượng giáo dục	94
3.1.4. Nguyên tắc đảm bảo sự thống nhất giữa giáo dục trong nhà trường, giáo dục gia đình và giáo dục tại cộng đồng địa phương	94
3.2. Biện pháp sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục quyền và bổn phận trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng khu vực Việt Bắc	95
3.2.1. Biện pháp 1: Lựa chọn tri thức địa phương phù hợp với nội dung Q&BP trẻ em cần giáo dục để thiết kế giáo án và lập kế hoạch tổ chức hoạt động GD.	95
3.2.2. Biện pháp 2: Vận dụng quy trình sử dụng TTĐP để giáo dục Q&BP trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng	97
3.2.3. Biện pháp 3: Tổ chức các hoạt động giáo dục Q&BP trẻ em trong nhà trường với nội dung hướng ứng các sự kiện văn hóa diễn ra tại địa phương	99
3.2.4. Biện pháp 4: Tổ chức đa dạng các hình thức hoạt động giáo dục sử dụng tri thức địa phương để giáo dục Q&BP trẻ em cho học sinh Tày - Nùng trong trường tiểu học	102
3.2.5. Biện pháp 5: Kết hợp đánh giá trong và ngoài nhà trường về kết quả giáo dục quyền và bổn phận qua sử dụng tri thức địa phương	103
3.2.6. Môi quan hệ giữa các biện pháp	105
3.3. Thực nghiệm sư phạm.....	107

3.3.1. Khảo nghiệm đánh giá các biện pháp sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục Q&BP trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng.....	107
3.3.2. Thực nghiệm sư phạm.....	111
KẾT LUẬN CHƯƠNG 3.....	147
KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ.....	148
1. Kết luận	148
2. Khuyến nghị	150
CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN	151
TÀI LIỆU THAM KHẢO	152
PHỤ LỤC.....	160

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

DH	: Dạy học
DTTS	: Dân tộc thiểu số
GD	: Giáo dục
GV	: Giáo viên
HS	: Học sinh
NGLL	: Ngoài giờ lên lớp
Q&BP	: Quyền và bổn phận
QTGD	: Quá trình giáo dục
TE	: Trẻ em
TH	: Tiểu học
TTĐP	: Tri thức địa phương

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1:	Đánh giá của CBQL và giáo viên về ưu thế sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục Q&BP trẻ em cho HSTH Tày - Nùng.....	63
Bảng 2.2:	Nhận thức của CBQL và giáo viên về mục đích sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục Q&BP cho HSTH Tày - Nùng	64
Bảng 2.3:	Nhận thức của giáo viên về nội dung quyền và bổn phận được giáo dục qua sử dụng tri thức địa phương	66
Bảng 2.4:	Nhận thức của giáo viên về hình thức và phương pháp sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục Q&BP cho học sinh tiểu học Tày - Nùng.....	67
Bảng 2.5:	Tỉ lệ giáo viên sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục Q&BP trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng	69
Bảng 2.6:	Các loại hình văn hóa địa phương được sử dụng trong giáo dục Q&BP cho HSTH Tày - Nùng	70
Bảng 2.7:	Nội dung tri thức địa phương được giáo viên sử dụng trong giáo dục quyền và bổn phận cho học sinh tiểu học Tày - Nùng	72
Bảng 2.8:	Hình thức sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục Q&BP cho học sinh tiểu học Tày - Nùng	75
Bảng 2.9:	Phương pháp sử dụng TTĐP để giáo dục Q&BP cho học sinh tiểu học Tày - Nùng trong hoạt động giáo dục NGLL.....	78
Bảng 2.10:	Phương pháp sử dụng TTĐP nhằm giáo dục Q&BP cho học sinh trong dạy học môn Đạo đức	79
Bảng 2.11:	Yếu tố ảnh hưởng đến quá trình sử dụng tri thức địa phương trong giáo dục Q&BP cho học sinh tiểu học người Tày - Nùng	81
Bảng 2.12:	Khó khăn của giáo viên khi sử dụng TTĐP trong giáo dục Q&BP trẻ em cho học sinh tiểu học Tày - Nùng	85
Bảng 3.1:	Đánh giá về tính cần thiết của các biện pháp	108
Bảng 3.2:	Đánh giá tính khả thi của các biện pháp	109

Bảng 3.3:	Nhận thức của học sinh về quyền và bổn phận trẻ em trước thực nghiệm.....	120
Bảng 3.4:	Thái độ và hành vi của học sinh về các quyền và bổn phận trước thực nghiệm.....	120
Bảng 3.5:	Điểm TB nhận thức của học sinh về Q&BP sau TN lần 1.....	123
Bảng 3.6:	Nhận thức của HS trước và sau TN lần 1.....	124
Bảng 3.7:	Thái độ của học sinh trước và sau thực nghiệm lần 1.....	125
Bảng 3.8:	Điểm TB hành vi của học sinh trước và sau thực nghiệm lần 1.....	126
Bảng 3.9:	Hành vi của học sinh trước và sau thực nghiệm lần 1.....	126
Bảng 3.10:	Điểm TB nhận thức của học sinh sau TN lần 2.....	131
Bảng 3.11:	Nhận thức của học sinh sau thực nghiệm lần 2.....	131
Bảng 3.12:	Điểm TB thái độ của học sinh sau TN lần 2.....	133
Bảng 3.13:	Điểm TBC hành vi của học sinh sau TN lần 2.....	135
Bảng 3.14:	Tương quan hành vi của học sinh hai tỉnh giữa TN lần 1 và TN lần 2...	136
Bảng 3.15:	Giá trị TBC ở lớp TN sau hai lần thực nghiệm.....	136
Bảng 3.16:	Kết quả khảo sát kỹ năng thiết kế giáo án (lập kế hoạch tổ chức hoạt động GD) tích hợp TTĐP của giáo viên trước thực nghiệm.....	140
Bảng 3.17:	Kết quả khảo sát năng lực dạy học (tổ chức hoạt động GD) tích hợp TTĐP của giáo viên trước thực nghiệm.....	141
Bảng 3.18:	Kết quả khảo sát kỹ năng thiết kế giáo án (lập kế hoạch tổ chức hoạt động GD) tích hợp TTĐP của giáo viên sau thực nghiệm.....	142
Bảng 3.19:	Kết quả khảo sát kỹ năng thiết kế giáo án (lập kế hoạch HĐ) với các tiêu chí cụ thể của giáo viên sau thực nghiệm.....	142
Bảng 3.20:	Kết quả khảo sát năng lực dạy học (tổ chức hoạt động GD) tích hợp TTĐP của giáo viên sau thực nghiệm.....	143
Bảng 3.21:	Kết quả khảo sát năng lực dạy học (tổ chức hoạt động GD) tích hợp TTĐP của giáo viên sau thực nghiệm với các tiêu chí cụ thể....	144